

CZU 343.914(478)

PARTICULARITĂȚILE CRIMINALITĂȚII FEMININE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Valentina RUSSU,

*asistent universitar, Catedra „Drept penal și criminologie”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI*

În structura criminalității, un loc aparte îl ocupă criminalitatea feminină, care, deși comparativ cu criminalitatea masculină este mai puțin pronunțată, are un impact negativ evident asupra dezvoltării armonioase a societății. În acest articol, autorul abordează multilateral fenomenul criminalității feminine, prin prisma interpretărilor doctrinare, a practicii judiciare, a datelor statistice, elaborând o caracteristică criminologică a acestui gen de criminalitate.

Cuvinte-cheie: criminalitate feminină, prevenirea criminalității feminine, personalitatea infractorului-femeie.

PARTICULARITIES OF FEMALE CRIMINALITY IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Valentina RUSSU,

*University assistant, “Criminal Law and Criminology” Department,
Academy “Ștefan cel Mare” of MIA*

In the structure of criminality, a special place is occupied by feminine criminality, which, although compared to male crime is less pronounced, has an obvious negative impact on the evolution of society. In this article, the author multilaterally describes the feminine criminality relying on the doctrinal interpretations, judicial practice, statistical dates, highlighting a criminological characteristic of this kind of criminality.

Keywords: female criminality, prevention of feminine criminality, the personality of a woman criminal.

Introducere. Abordarea criminalității feminine cu toate aspectele specifice ce le comportă este un imperativ ce rezidă în consecințele pe care acest fenomen le are asupra societății, astfel încât termenul de „femeie-infractor” trebuie să dispară, femeia are alte roluri în societate. În Republica Moldova încă nu există un cadru legislativ și interpretativ care să cuprindă toate aspectele legate de criminalitatea femeilor.

Metode aplicate și materiale utilizate. În scopul elaborării studiului de față autorul valorifică metode de cercetare specifice, între care metoda analizei datelor statistice, metoda sintezei, metoda comparației, metode sociologice, metoda deducției, metoda sistemică. Baza cercetării o constituie prevederile legislative, datele statistice, interpretările doctri-

nare ale savanților autohtoni, dar și ale celor străini, diverse studii cuprinse în culegeri de materiale ale conferințelor, articole științifice, comentarii aplicative etc.

Rezultate obținute și discuții. Pentru a efectua caracteristica criminologică a criminalității feminine este necesar de analizat indicatorii cantitativi și calitativi ai criminalității în RM, cu referire, în special, la infracțiunile comise de femei, fapt ce va facilita elaborarea unor măsuri de prevenire corespunzătoare.

Potrivit Biroului Național de Statistică [1], numărul persoanelor care au comis infracțiuni în decursul ultimilor ani este în scădere, iar *cei mai mulți infractori sunt bărbați*. În anul 2018 au fost relevate 13,9 mii persoane care au comis infracțiuni, în scădere cu 11,5% comparativ cu anul 2017. *Cel mai înalt nivel*

al infracționalității este înregistrat în rândul bărbaților, femeile constituind o cotă mai mică în numărul persoanelor care au comis infracțiuni (8,3%), dar în creștere față de anul 2017 (8,0% din numărul total de infracțiuni).

Femeile sunt implicate în comiterea infracțiunilor grave în proporție de 21,4% din totalul femeilor, comparativ cu 18,6% din bărbați. La 100 mii femei revin în medie 63 femei care au comis infracțiuni, iar în cazul bărbaților acest indicator constituie 749 persoane.

Bărbații sunt implicați mai mult în săvârșirea infracțiunilor în domeniul transporturilor, huliganism, infracțiunilor legate cu droguri, iar femeile în săvârșirea furturilor și escrocheriilor.

O caracteristică este că femeile comparativ cu bărbații încalcă legea la o vârstă mai înaintată. Astfel, cel mai frecvent comit infracțiuni femeile în vârstă de 30 și mai mulți ani (54,4%) și cele în vârstă de 18-24 ani (21,9%), iar în cazul bărbaților acest indicator constituie 49,8% și 24,7% [1].

De asemenea, circa 27% din bărbați și 6,3% din femei în vârstă de 30 ani și peste au fost în stare de ebrietate în momentul săvârșirii infracțiunii, cel mai frecvent aceștia au comis infracțiuni în domeniul transportului.

În funcție de vârsta deținuților, constatăm că fiecare a doua femeie deținută va avea între 30-39 ani. Totodată, 0,8% din femeile deținute au vârsta de până la 20 ani.

Este relevant a prezenta informația referitoare la ponderea femeilor ca victime ale violenței în familie. Astfel, aceeași sursă informează că cel mai des victime ale violenței domestice sunt femeile. În anul 2018, în urma violenței domestice au suferit 778 persoane, 72% din victime fiind femei. Atât femeile, cât și bărbații devin victime preponderent la vârsta de 35-64 ani. Totodată, ponderea băieților de 0-17 ani care suferă în urma violenței domestice este dublă față de cea a fetelor, 12,6% față de 5,4 % [1].

Respectiv, o cauză importantă ce determină comportamentul criminal al femeilor o constituie victimizarea acestora în familie.

Prezintă interes și analiza datelor privind ponderea femeilor care au fost condamnate pentru săvârșirea infracțiunilor.

În anul 2018, au fost condamnate 11,9 mii persoane. Respectiv, la 10 mii locuitori în medie revin 33,5 condamnați, cu 6 condamnați mai mult comparativ cu anul 2014. Femeile dețin o cotă de 6,6% în numărul total al condamnaților, iar la 10 mii femei revin în medie 4,3 femei condamnate comparativ cu 65,1 bărbați condamnați la 10 mii bărbați. Cel mai des infractorii sunt condamnați pentru infracțiuni în domeniul transporturilor, furturilor și infracțiunilor legate de droguri [1].

Este important să evidențiem datele ce caracterizează tipurile de pedepse stabilite de instanțele judecătorești, inclusiv femeilor. Evidențiem aici că femeile într-o măsură mai mare sunt condamnate condiționat comparativ cu bărbații. În anul 2018, condamnarea condiționată a fost stabilită pentru 35 la sută din femei, comparativ cu 23 la sută din bărbați. Având în vedere diversele roluri sociale pe care le are femeia, instanțele de judecată constată, în peste o treime din cazuri, că scopurile pedepsei penale în privința femeilor pot fi atinse și prin condamnarea condiționată a acestora.

Totodată, pe lângă amendă și închisoare, aproape fiecare al treilea bărbat condamnat a fost pedepsit cu muncă neremunerată în folosul comunității, iar în cazul femeilor această pedeapsă a fost stabilită pentru 20 la sută din femeile condamnate.

Din analiza efectuată asupra criminalității feminine, observăm că statul promovează un tratament penal nediscriminatoriu pentru subiecții răspunderii penale, dar, în același timp, întotdeauna ia în considerare, la individualizarea răspunderii și a pedepsei penale și personalitatea femeii, care, bineînțeles se caracterizează prin trăsături distincte.

Vorbind despre personalitatea infractorului-femeie, menționăm că identificarea trăsăturilor distinctive ale criminalului au vizat toate laturile ființei umane: constituția fizică, procesele fiziologice, alcătuirea psihicului și

anomaliile lui, particularitățile de caracter etc. Formularea corectă a problemei criminalului presupune delimitarea chestiunii trăsăturilor distinctive de cea a cauzei imediate a conduitei criminale, care nu se poate regăsi decât în individ, atâta timp cât comportamentul criminal este inseparabil de acesta. Altfel spus, conduita criminală trebuie să fie cercetată atât în raport cu trăsăturile stabile, cât și cu cele variabile, dependente de factorii externi, inclusiv fluctuanți [2, p. 23].

Dacă ne referim nemijlocit la *personalitatea femeii-criminal*, menționăm că în ultimele decenii, criminologii acordă o atenție mai mare explicării diferenței dintre criminalitatea feminină și cea masculină.

Majoritatea teoriilor tradiționale care se referă la criminalitate au fost create de criminologi-bărbați pentru a da o explicație cauzelor criminalității masculine, și nicidecum a celei feminine, ceea ce a generat diferite discuții în jurul ideii dacă aceste teorii pot fi aplicate studierii criminalității feminine, sau este necesar de explicat fenomenul prin prisma poziției de „diferență de gender”, așa-numita teorie „gendered theory”.

Conform opiniei unor criminologi, teoriile tradiționale reprezintă specificul criminalității masculine, prin urmare, nu pot da răspunsuri la unele întrebări ce țin de criminalitatea feminină, cu toate că rolul lor nu poate fi negat întru totul, mai ales, referindu-ne la teoriile sociale, ce denotă un caracter cât de cât neutru [3, p. 142].

O primă teorie tradițională care explică acest fenomen este *teoria oportunității*. Conform acestei teorii, diferența în tipul de infracțiuni săvârșite de femei și indicele acestora are la bază ideea de oportunitate, adică de circumstanțele ce favorizează săvârșirea unei infracțiuni de către femei.

Criminologii explică această teorie pornind de la faptul că rata criminalității feminine a crescut numai în anumite infracțiuni, aceasta datorându-se încadrării femeilor în câmpul muncii, angajarea la servicii variate, ceea ce a condus la oportunități mai mari de a

comite infracțiuni tipice femeilor, infracțiuni economice care implică mai puțină violență [4, p. 235].

Teoria controlului social spune că indicele criminalității masculine este mai mare decât al criminalității feminine, deoarece legăturile sociale, care reprezintă miezul acestei teorii, ale bărbaților sunt mult mai slabe decât cele ale femeilor (mame, surori, soții care sunt mai atașate de unele persoane, manifestând grijă și atenție), ceea ce provoacă ruptura dintre potențialii criminali și societate. Pe de altă parte, persoanele care provin din familiile cu probleme, din medii sociale problematice, sunt mai predispușe la un comportament inadecvat, atât femei, cât și bărbați.

Referitor la categoriile de femei predispușe la un comportament criminal, conform teorii controlului social, acestea sunt: mamele tinere care trăiesc în relații imorale cu bărbații, fiind limitate în resurse educaționale și abilități profesionale, femei ce aparțin unui mediu social cu venituri mici și o educație de proastă calitate.

Teoria asociațiilor diferențiate este una din cele mai cunoscute teorii derivate din curentul culturalist, elaborată de criminologul american Edwin Sutherland. Ideea de bază a acestei teorii constă în aceea că un act criminal se produce atunci când există o situație propice pentru o anumită persoană de acțiune, prin urmare, comportamentul criminal nu este înnăscut, ci se învață, ca și oricare altă meserie.

Totodată, prin intermediul acestei teorii se încearcă de a explica fenomenul criminalității din punctul de vedere al posibilităților diferite pentru achiziționarea de „valori” și aptitudini criminale, sau de pe poziția că etichetele afișate pe personalitatea individului prin procesele de control social influențează puternic asupra unei reprezentări individuale despre propria personalitate. De aceea, în baza acestei teorii s-ar putea afirma că criminalitatea feminină este inferioară numeric celei masculine, deoarece femeile au acces redus la posibilitățile criminale (adică

la anumite grupări criminale pentru a însuși unele abilități criminale, fiind supuse unui control social mult mai sever atât în familie, cât și la școală); în același timp, bărbații sunt predispuși să „absoarbă” abilitățile criminale – teoria proastei companii (găștile de puști la școală transformate ulterior în grupuri criminale).

Teoria gender (gendered theory) este o teorie care explică esența criminalității feminine având la bază criteriul de gen.

Antonean I. expune ideea precum că, de cele mai multe ori, comportamentul criminal al femeii poate fi influențat și de tendința acesteia de a se autoafirma în societate, solicitând apreciere din partea acesteia, astfel încât această tendință apare în calitate de stimul pentru a comite fapte infracționale în scopul de a obține „nota dorită” [5].

Crimele comise de către femei își au propriile caracteristici. Din practică rezultă că femeile criminale apelează la mecanisme și metode specifice de înfăptuire a omorurilor, furturilor, jafurilor, actelor de vandalism, răpirilor.

Mecanismul de comitere a crimelor de către femei diferă foarte mult de mecanismul de comitere a crimelor de către persoane de gen masculin, fiind cu mult mai complex, gândit până la cele mai mici detalii și, de multe ori, cu mult mai sofisticat din punctul de vedere al cruzimii și cinismului. Reflectarea problemelor sociale și individuale ale femeilor contemporane, forma lor unică de percepere a problemelor în familie, colectiv, societate prezintă agresivitatea criminală a femeilor.

Abâzova E.R. afirmă: „În condițiile moderne se actualizează necesitatea de a concepe tipologia personalității criminalului-femeie, care este strâns legată de soluționarea problemelor ce țin de lupta împotriva criminalității și preîntâmpinarea procesului de «feminizare» a acesteia, reducerea nivelului criminalității feminine în societate, crearea condițiilor care să se opună reproducerii criminalității feminine” [6, p. 34]. În completare, autoarea menționează că la baza tipologizării femeilor criminale

se află motivele comportamentului lor criminal, moralitatea și trăsăturile psihofiziologice. Anume identificarea specificității motivației criminalității feminine dă posibilitatea de a constata și folosi, în cadrul planificării măsurilor educativ-profilactice și de adaptare, legăturile de bază în formarea comportamentului criminal la femei.

Se cuvine de remarcat și clasificarea tipurilor personalității femeilor criminale, propuse de savantul criminalist Alauhanov E.:

a) *personalitatea de tip violent* – sunt, de regulă, femei care comit acte de huliganism, crime și vătămări corporale ca rezultat al violenței domestice, pruncucidere. Acestea sunt persoane cu atitudine negativ-neglijentă față de viața umană, față de cele mai importante beneficii ale ei, sănătate, integritate fizică etc.;

b) *tipul egoist violent* – cel mai periculos tip de personalitate din punct de vedere social, cu atitudine antisocială bine stabilită, îndreptată spre atingerea propriilor scopuri și avantaje, deseori materiale, inclusiv cu prețul vieții umane;

c) *tipul egoist* – despre motivația caracteristică tipurilor de criminale egoiste, inclusiv legate de necesitatea asigurării bunăstării în familie, vorbesc datele cercetărilor interne, care evidențiază numărul mare de persoane ale acestei categorii care au familii. Astfel, majoritatea persoanelor condamnate la răspundere penală pentru abuz sunt familiste;

d) *tipul neglijent* – numărul cel mai mare al criminelor de ocazie sau întâmplătoare sunt cele cu atitudine ușuratică, neglijentă și iresponsabilă față de reglementările legale;

e) *tipul dependent* – pentru reprezentanții acestui tip sunt caracteristice diferite manifestări criminale, efectuate din motivul dependenței psihologice, obiectul cărora pot fi substanțele narcotice, alcoolul, personalitatea bărbatului-partener de viață [7, p. 60].

În funcție de profunzimea și durabilitatea motivației criminogene a personalității, este necesar de evidențiat printre femei următoarele tipuri de femei criminale:

a) *femei criminale aleatorii* – sunt cele care au comis infracțiuni ca rezultat al coincidențelor accidentale, contrar comportamentului lor general, anterior celor întâmplate;

b) *femei criminale de ocazie* – au comis crime ca rezultat al influenței factorilor negativi care au contribuit la formarea și activitatea personalității;

c) *femei criminale instabile* – se abat de la normele comportamentului social aprobat, cu toate acestea, fără a le asimila cu fermitate;

d) *femei criminale profesioniste* – fac tot posibilul pentru realizarea ambițiilor și scopurilor stabilite prin intermediul comiterii infracțiunilor [8].

Analiza tipologizării femeilor criminale, enumerate mai sus, va da posibilitate de a stabili atât măsuri generale de prevenire, cât și speciale, tehnici individuale de investigare a crimelor săvârșite de femei, dar și planificarea și elaborarea eficientă a măsurilor educativ-profilactice și de integrare în societate a femeilor condamnate.

Concluzii. Efectuând analiza criminologică a infracțiunilor comise de femei și elucidând trăsăturile specifice personalității infractorului-femeie, menționăm că pentru a contracara criminalitatea feminină în RM, urmează să fie întreprinse următoarele *măsuri de prevenire*:

- elaborarea unui program național îndreptat spre îmbunătățirea tuturor domeniilor sociale în care activează femeia și crearea unui climat spiritual adecvat în societate;

- întreprinderea unor măsuri social-economice, precum ridicarea nivelului de trai al membrilor societății, îmbunătățirea calității vieții sociale; aceste obiective pot fi realizate prin stabilizarea situației economice a Republicii Moldova, adică prin crearea unor locuri de muncă, prin achitarea salariilor la timp și ridicarea acestora, egalitatea salariilor, asigurarea echilibrului dintre cerere și ofertă, măsuri ce vor duce la înlăturarea cauzelor care au condiționat criminalitatea;

- întreprinderea unor măsuri juridice: ca perfecționarea legislației, în special a celei pe-

nale, administrative, de muncă, economice;

- stimularea cetățenilor la participarea activă în prevenirea criminalității;

- ridicarea nivelului conștiinței juridice a populației, întărirea cadrului legislativ cu privire la apărarea drepturilor femeilor;

- crearea unei ideologii axate pe ideea ostilității față de criminalitatea feminină prin implicarea mass-mediei în scopul creării unui climat negativ;

- ridicarea nivelului de educație și morală în familie;

- măsuri psihologico-pedagogice prin implicarea instituțiilor de învățământ, organizațiilor obștești (ca „La Strada”, „Casa Mărioarei”) în scopul ridicării încrederii populației în organele de drept, participării la resocializarea persoanelor eliberate din detenție, acordării ajutorului material și spiritual femeilor;

- elaborarea unor servicii sociale și de sănătate pentru femeile agresate și copiii acestora, programe speciale în vederea restabilirii fizice și psihice a acestora;

- întreprinderea unor acțiuni medicale în scopul profilaxiei bolilor și tratamentelor pacienților-femei (alcoolism, narcomanie, depresii ș.a.);

- contracararea violenței în familie, supravegherea soților de către organele de drept, crearea unor centre de refugiu pentru femei;

- măsuri de resocializare speciale pentru femeile care au fost condamnate prin crearea unor centre de reabilitare, implicarea psihologilor, crearea unor instituții în cadrul cărora femeile vor fi învățate de a se adapta din nou vieții sociale.

Toate aceste măsuri întreprinse de stat, precum și cele care urmează a fi întreprinse, au scopul de a readuce femeia în mediul său social, de a-i oferi funcția de păzitor al căminului familial și al valorilor spirituale, de a-i reda egalitatea prin păstrarea feminității. În cele din urmă, important este participarea întregii comunități la prevenirea criminalității, căci toate cauzele provin din mediul social al infractorului, indiferența, ura, banii, invidia și ipocrizia fiind factorii principali.

Referințe bibliografice:

1. Nivelul infracționalității în Republica Moldova în anul 2018. <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=5926>, (accesat 15.09.2019).
2. Bejan O., *Dicționar de criminologie*, Chișinău, Ed. Ericon SRL, 2009. 129 p.
3. Шелли Д., *Криминология*, №3-е международное издание, *Мировая юриспруденция*, Москва: Ед. Питер, 2003. 860 с.
4. Iacobuță I., *Criminologie*, Iași, Ed. Junimea, 2002. 380 p.
5. <https://ru.scribd.com/doc/45636599/criminalitatea-feminina> (accesat 21.10.2019)
6. Абызова Е.Р., *Криминологическое исследование личности женщин совершающих преступления и предупреждение их преступного поведения*, Москва, 2007. 203 с.
7. Caraman N., „Caracteristici psihologice ale femeii criminale”. În: *Revista națională de drept*, nr.2, 2016, p.57-60.
8. <http://www.allpravo.ru/library/doc4204p/instrum6815>, (accesat 09.11.2019)

Despre autor
Valentina RUSSU,
asistent universitar,
Catedra „Drept penal și criminologie”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: valya.cociorva@mail.ru
tel.: 060185817